

Posztumusz Díszpolgári Oklevél margójára

Posthumus honorable member of Bakonybánk

Életünket, alkotó periódusunkat többnyire végig rohanjuk, több-kevesebb és nehezen összehasonlítható eredményeket hagyva magunk után. Majd mindnyájunk eléri a véges és végtelen határát. Ezt átlépve már nem rendelkezünk azokkal a képességekkel, hogy közvetlenül hassunk környezetünkre. Marad mindaz, amit életünkben tettünk. Ez az egyedüli hajtóerő arra, hogy időnként nevünk megjelenhessen a közvéleményt formáló valamelyik médiában. Az egyetemi hallgatókat elismerő fejbólintásra készítő Terplán Zénó professzor úr nem csupán a csodával határos, a néhai „fekete-táblára” krétával készült rajzai váltottak ki maradandó élményeket, hanem – közelebbi ismerősei körében – hihetetlen precizitása és munkabírása is. Nem kívánok hozsannázni, tekintsék át Fiával, Terplán Kornéllal készített könyvünk 5. fejezetének 164-286. oldalait¹ és gondoljunk bele ennek munkaigényébe! Szeretve tisztelt professzorunk „Zénó Bácsi” immáron több mint két évtizede, 2002. január 16-án lépett be abba az ismeretlenbe, ahová a még élő útja vezet.

A műszaki életben elévülhetetlen érdemeket szerzett Bánki Donát születésének 125. évfordulóján, 1984. június 6-án nyitották meg a Bánki Donát-emlékkiállítást, szülőhelyén Bakonybánkon. Ennek spiritus rectorát tisztelte meg a település „Bakonybánk Község Díszpolgára” posztumusz címmel 2024. június 1-jén.

Terplán Zénó Díszpolgári Oklevele

Terplán Kornél (balra) és Jálícs Károly

A Miskolci Egyetem képviselői: Döbröczöni Ádám professzor (jobbról), Jálícs Károly (középen)

Nagyné Farkas Marianna
Bakonybánk polgármestere ünnepi
beszédét tartja

Az emlékülés résztvevőinek
egy csoportja

A település önkormányzatának képviselői mellett fia, Terplán Kornél, a volt munkahelyi utódja, Döbröczöni Ádám professzor és Jálícs Károly címzetes egyetemi docens (2. kép) a Miskolci Egyetem munkatársai és sok-sok szakmai szervezet, egyetem képviseltette magát az ünnepi ülésen és a Bánki Donátra emlékező koszorúzási eseményen.

Terplán Zénó tisztelte és becsülte Bánki Donát professzortársát és a Gépipari Tudományos Egyesület elnökeként (1981-1990) mindent megtett a műszaki nagyjaink és munkásságaik elismeréséért. A már hivatkozott centenáriumi könyv 5. fejezetében¹ is pl. Bánki Donát tevékenységével kapcsolatos szakirodalmi munkásságában 60 alkalommal találkozhatunk a Bánki Donát névvel.

Engedje meg a Tisztelt Olvasó, hogy az Emlékülés eseményeiből csupán két mozzanatot emeljek ki. Elsőként mindazt, amire Terplán Kornél gondolt Édesapjáról és a település szellemét meghatározó Bakonybánk szülöttéről, Bánki Donátról.

„Kedves Polgármester Asszony, tisztelt Jegyző Úr, kedves Résztvevők és Ünneplők!

Meghatódva állok Önök előtt, mint a díszpolgárrá avatandó Terplán Zénó fia, Kornél. Azért gyűltünk egybe, hogy Bánki Donát születési évfordulóját és egy posztumusz díszpolgárvatást ünnepeljünk együtt. Így mondanivalómat is szeretném megosztani a két kiváló ember között.

¹ Terplán K., Tóth L.: Terplán Zénó CENTENÁRIUM. Miskolc, 2021. <https://mek.oszk.hu/23700/23759>

Bánki Donátról, életéről, tevékenységéről sok minden ismert. Neves gépészek, tudósok és feltalálók részletesen feldolgozták munkásságát. A részletek Önök között ismertek. Életét az új gondolatok megfogalmazása, a találmányai, az egyetem, vasút és a Ganz Mávag töltötte ki. Találmányai a világszínvonalon is jelentősök voltak. Sajnos egyes új gondolatai mégsem kapták meg mindig az elismerést. Nagy nemzetek próbálták maguknak tudni, amit ő fedezett fel először. Kiemelném a 4 ütemű robbanómotort, melynek porlasztója világhírű lett. A gőzeke (Mechwarttal közösen), áramlástani kutatások majd érdeklődés a repülés irányában Kármán Tódor diákja támogatásával. A müncheni Deutsches Museum-ban ma is működőképes turbinája látható. A VDI (Verein Deutscher Ingenieure) tagja volt; a GTE emlékérmét alapított tiszteletére. Emberileg kitűnő szakember, örökös tanulási vágy, szerénység, kollegiális együttműködés évtizedeken át Csonka Jánossal, hazaszeretett, hiszen külföldről mindig hazatért Magyarországra, kitűnő oktató. Sok intézmény felvette és használja nevét.

Apám nagyon tisztelte műszaki nagyjainkat. Sokak életét könyv formában feldolgozta és megjelentette. Gondolok itt többek között Bánki Donátra, Fonó Albertre, Galamb Józsefre, Cserhátira, Schimanek Emilre és Pattantyús Gézára. Bakonybánkra mindig szívesen jött, pl. 1982. július 2-án, ahol beszédet tartott és koszorúzott. Apám egy nagyon rendes ember volt. Sajnos nem elegendő időt töltöttünk együtt négy szemközt. Én 18 évesen elkerültem a miskolci családi fészekből állami ösztöndíjjal a drezdai műszaki egyetemre. Végül 9 év lett belőle; diploma, doktorátus, házasság egy ott megismert vonzó magyar hölgygel. Később a sors elvitt Münchenbe és New Yorkba sok-sok évre – kemény munka és szerencse kombinációja. Feleségemnek és két lányunknak nem volt könnyű elviselni állandó utazásaimat, mozgalmas életemet.

Most szokatlan fordulatot teszek. Apám munkássága is nagyon jól van dokumentálva – Önöknél is Bakonybánon. Hála a Miskolci Egyetem Gépelemek Tanszékének (kiemelném Döbröczöni Ádám professzort, Jálics Károly egyetemi docent) és Tóth László professzort, aki - aki bár nem közvetlen munkatársa volt Apámnak – sajátos „szemüvegen át” szemlélte, dokumentálta életét. Hoztunk néhány könyvet, amit Tóth professzorral írtunk közösen.

Apám életéből szeretnék nem ismert epizódokat elmondani Önöknek.

- Édesapja 3 éves korában elhunyt, így nagy szerep jutott az apai nagymamának, aki Bécsből származott. Kőszeg és Győr nyomtára iskoláira a bélyeget. Nem volt éltanuló. Valahogy a bencések Győrben kicsalogatták belőle a tehetséget. NBII-s kapus volt 16 éves korától a hegyeshalmi vasutasban. Az atyák ezt nem igen díjazták, de mindenki tudott róla és így hétfőként sohasem feleltették.
- Érettségi után sikertelen felvételt tett a Ludovikára; így került a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karára. Megbízható és szorgalmas volt, kitűnő rajzkészséggel. Évfolyamtársait is kisegítette javítva ezzel a zsebpénzét, ami udvarlásánál is jótékony hatású volt – ezt Édesanyám is megerősítette.
- A helyzet 1943 tájékán romlott, a német megszállás, a nyilasok és zsidóverések az egyetemen. Apám megsúgta évfolyamtársainak – holnap ne jöjjetek előadásra. Utána zsidótilalom lett. A háború végét

követően kinevezték a mérnöki továbbképző titkárának. Így sikerült a kitiltott zsidó diákok oktatását és diplomához jutását elősegítenie. Ők ezt soha nem felejtették el! Közülük később többek a gazdaságban, oktatásban, politikában fontos szerepekhez jutottak. Gondolok Csákira, Vámosra, Tuschátra, Frigyesre.

- A miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem (egy későbbi periódusban Rákosi Mátyás előnévvel) alapító professzora lett. Haladt az építkezés, de fogyott a pénz. Delegáció indult Budapestre Vass Zoltánhoz, aki Rákosi, Péter Gábor és Farkas Mihály mellett teljhatalmú volt. Vass kérdezte: hol a rektor? Beteg. Apám felállt és 15 perc alatt információt adott. Vass félbeszakította: maga értelmes, pénz lesz. Hogy hívják? Megmondta. Mire Vass: ilyen névvel nem lehet szocializmust építeni. Magyarosítani kell, a titkármom elintézi. Apám megrettenten eljött, de semmi sem történt. Miskolcon beszámolt kollégáinak, mi történt. Egyik kollégája megjegyezte: Zénókám, ne szomorkodj. Ha újra előkerül a kérdés, magyarosíts az én nevemre. Őt SzarVASS Pálnak hívták.
- A háború után újra megindult a színházi élet. Híres és kitűnő színészek újból megjelentek a színházakban – ki jobbról, ki balról: Básti, Páger, Szabó, Báthy, Szőrényi..... Hír ment, hogy a következő bemutatóra fontos emberek jönnek. A darab: Háy Gyula: Isten, császár, paraszt. Szüleim az ostromot egy imaház pincéjében élték át. Több lakó is volt, köztük Busa Béla kommunista ellenálló. Az előadásra kapott Vass Zoltán is tiszteletjegyet egy páholyba. Kultúrigénye alacsony volt és továbbadta a két jegyet sofőrjének, kinek kultúrigénye mérsékelt volt, így továbbadta a jegyeket Busa Bélának. Apám találkozott vele a lépcsőházban. Béla nagyon kérte apámat, hogy menjenek el. A nemzeti 500 méterre volt és apám elment operaénekes barátjával. Szenzációs előadás volt. Mellettük a páholyban halk mozgás volt, de csak sötétben. Ha világos lett, feltűnt nekik, hogy mindenki őket nézi és mosolyogva integet. A mellettük lévő páholy Rákosié volt.

Hát ennyit mára. Mindenkinek jó egészséget kívánok – fohászkunk felmegy a Mennybe és az áldás lejjö a Földre.

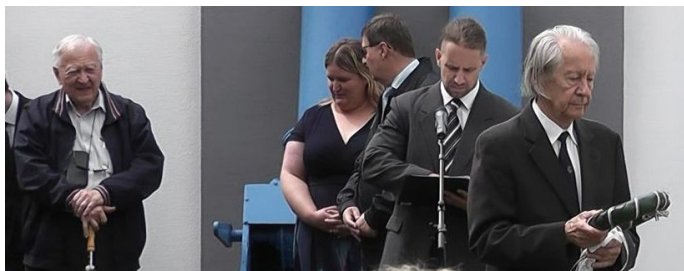
Köszönöm, hogy Apám születésének 103. évfordulóján őt Bakonybánk ilyen elismerésben részesítette, és köszönöm a lehetőséget, hogy itt lehetek."

Az Emlékezés kiemelt második mozzanata Bánki Donát szobrának megkoszorúzása volt. Ezen közel 20 intézmény, szervezet képviselője vett részt. Elsőként Bertalan Judit a körzet Országgyűlési képviselője helyezte el tiszteletének koszorúját a talapzaton, aki méltatta a kistélepülés Bakonybánk szerepét, jelentőségét hazánk műszaki életének történelmében (lakosságának száma 400 fő).

Czunnyiné Dr. Bertalan Judit Komárom-Veszprém 3. OEVK képviselője:
Bánki Donát szobrának koszorúzása (bal);
Felszólalása (jobb)

Másodikként koszorúzott az új díszpolgár volt munkahelyének, a Miskolci Egyetem képviselője Prof. Döbröczöni Ádám.

*A Miskolci Egyetem képviselőinek koszorúzása:
Jálcs Károly és Prof. Döbröczöni Ádám*

*A Miskolci Egyetem képviselőinek koszorúzása:
Prof. Döbröczöni Ádám*

A negyedik koszorút Bakonybánk Díszpolgárainak nevében Dr. Horváth Sándor, Dr. Gáti József és Dr. Terplán Kornél helyezte el a szobor talapzatán.

*Bakonybánk díszpolgárainak koszorúzása: Dr. Horváth Sándor,
Dr. Gáti József és Dr. Terplán Kornél*

Az emlékhely, emlékkiállítás létrejöttében meghatározó szerepet játszó Gépipari Tudományos Egyesület (GTE)

nevében Cséti Imre koszorúzott, aki megpróbáltatásai ellenére még jelenleg is a GTE egyik legszorgalmasabb „hangyája”, igazán tevékeny munkatársa.

*Cséti Imre a Gépipari tudományos Egyesület nevében
hajt fejet Bánki Donát szobra előtt*

És ha már egy szakmai szervezet, egy egyesület tevékenysége kapcsán említettem Cséti Imre nevét, engedje meg a Tisztelt Olvasó, hogy általánosítsak egy „picit”! (direkt tettem idézőjelbe az előző kifejezést, mert mondanivalómat hosszan, érvekkel alátámasztva is kifejtésem). Az alapkérdést úgy lehet feltenni, hogy

- Milyen szakmai szervezetre van szükség?
- Mikor, miért és hogyan működik?

A válaszok könnyen megadhatók: többségében olyanokra, amelyek szakmai területe hazánk számára ÚJ ÉRTÉKET ÁLLÍT ELŐ, miközben képviseli az adott közösség érdekeit is. A „gép”ipar ilyen? -szólhatna az újabb kérdés. A válasz: IGEN! No, de jön a „kisördög”. Van gépiparunk, van JELENLEG magyar termék, amelyben magyar tudás, tapasztalat testesül meg??? Kérdezem ezt a közlemény aktualitását jelentő két személy, Bánki Donát és Terplán Zénó kapcsán is! Miközben (gép)iparunk a millenniumunk periódusában és a (sötét) Horthy-korszakban a világ élbolyában mozgott, de még kapaszkodott e csoporthoz egészen az 1970-es évekig (autóbusz, vonat, hídépítés, kohászat, szerszámgépipar, gépgyártás, orvosi műszergyártás, optikai eszközök gyártása,), mára maradt a „szellemileg kiüresedett” összeszerelő munka. Ez jut osztályrészül szakmai köreink képviselőinek (avagy a külhon). A POLITIKA dönt, a politikusok döntenek anélkül, hogy ennek következményeit mérlegelnék. A rendszerváltás kapcsán több mint száz kutatóintézetet tollvonással szüntettek meg. Mennyi szellemi tőkét dobtak a „szemétdombra”! Próbált-e már egyszer is szembenézni ezzel a döntéshozó? De folytathatnám a mai magyar valósággal is!

Tóth László, DSc
ny. egyetemi tanár, felelős szerkesztő